

Розділ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

УДК 343.1

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук,
перший проректор Харківського національного
університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1999-9956>

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЙОГО РЕФОРМУВАННЯ

На сьогодні існує низка проблем кримінального процесу, які є гострими й болючими для правоохоронної системи та суспільних відносин. Після 20 листопада минулого року настала п'ята річниця з того дня, коли в життя країни й правозастосовну діяльність правоохоронних органів і судів був втілений чинний Кримінальний процесуальний кодекс України.

Нині за результатами аналізу, опитування практичних працівників досудового розслідування та наукових досліджень учених установлено, що діяльність слідчого згідно з чинним кримінальним процесуальним законодавством спрямовано на реєстрацію в ЄРДР (Єдиному реєстрі досудових розслідувань) усіх заяв і повідомлень громадян, юридичних осіб та рапортів працівників оперативних підрозділів, що значною мірою переобтяжує загальне навантаження на одного слідчого. Зокрема, одночасно у слідчого в середньому перебуває від 250 до 300 проваджень, а інколи – і близько півтори тисячі, залежно від регіону країни. Як показало дослідження, із зареєстрованих 75 % кримінальних проваджень закривається числа. Таким чином, більша частина часу роботи слідчого витрачається на неефективну діяльність, не пов'язану з протидією злочинності, що не відповідає по суті головним завданням підрозділів досудового розслідування щодо повного, об'єктивного й неупередженого розслідування кримінальних правопорушень згідно з положеннями ст. 2 КПК України.

Хочеться звернути увагу науковців і практиків, запросивши до обговорення таких проблем.

На підставі зазначеного вище виникає термінова й нагальна потреба запровадити в чинний КПК України процесуальний інститут проведення дослідчої перевірки заяв і повідомлень, а також інститут кримінальних проступків, що значно розвантажить слідчих і зменшить процесуальні витрати, у повному обсязі залучить працівників інших служб і підрозділів Національної поліції України до правозастосовної діяльності. Доцільність та ефективність цього підтверджується багаторічним попереднім досвідом слідчих та оперативних підрозділів. Таку законодавчу новелу запроваджено останніми роками Молдовою. Крім цього, як свідчить правозастосовна діяльність, доцільно створити штатні підрозділи дізнання для розслідування кримінальних проступків і нерозкритих злочинів. Іншим актуальним доповненням до чинного КПК України є запровадження обов'язку слідчого щодо проведення профілактичної діяльності в процесі ведення кримінальних проваджень, оскільки в державі відсутній закон «Про профілактику злочинів». Обов'язок щодо такої діяльності за результатами розслідування законодавчо ні за ким не закріплено при тому, що саме слідчий у змозі встановити реальні причини й умови, що сприяли вчиненню конкретних злочинів, і своєчасно звернутися з поданням із пропозиціями до керівників, від яких залежить ужиття заходів щодо реагування на них та усунення причин та умов.

Запровадження новели в чинний КПК України щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, як свідчить правозастосовна діяльність, виявила неузгодженість між ним, законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» і відомчими нормативно-правовими актами з цих питань.

У зв'язку з цим стає доцільним внести зміни й доповнення у вказані закони та відомчі й міжвідомчі нормативно-правові акти з метою законодавчого закріплення питань щодо розширення повноважень і самостійного ініціювання оперативними підрозділами у здійснення оперативно-розшукових заходів під час опрацювання матеріалів досудової перевірки та перевірки інформації щодо злочинів, які готуються, на які здійснюється замах і тих, які вже вчинено. На сьогодні оперативні підрозділи самостійно можуть ініціювати заведення оперативно-розшукових справ лише з питань розшуку осіб, які ухиляються від слідства й суду, та щодо захисту учасників кримінального провадження у зв'язку із загрозою їх життю, здоров'ю та ін. Вищевказане підтверджує актуальність порушеного питання.

Це – лише на найбільш болючі й проблемні, але не всі питання вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства та правозастосовної діяльності в Україні. Тому пропоную фахівцям долучитись до обговорення порушених та інших питань і надання пропозицій щодо шляхів удосконалення вказаних напрямів чинного законодавства та правозастосовної діяльності.

Одержано 08.10.2017